

Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет географічний
Кафедра туризму та готельного господарства

СИЛАБУС
навчальної дисципліни «Географія спелеотуризму і спелеорекреації»

I. Опис навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань: 24 Сфера обслуговування Спеціальність: 242 Туризм Освітньо-професійна програма: Туризм	Вибіркова
Модулів – 3		Рік підготовки – 2
Змістових модулів – 2		Семестр – 4
ІНДЗ: є		Лекції – 24 год.
Загальна кількість годин – 150		Практичні – 26 год.
Тижневих годин: аудиторних – 3	Бакалавр	Самостійна робота – 90 год.
		Консультації – 10 год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання		Українська

Заочна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма Освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань: 24 Сфера обслуговування Спеціальність: 242 Туризм Освітньо-професійна програма: Туризм	Вибіркова
Модулів – 3		Рік підготовки – 2
Змістових модулів – 2		Семестр – 4
ІНДЗ: є		Лекції – 12 год.
Загальна кількість годин – 150		Практичні – 12 год.
	Бакалавр	Самостійна робота – 108 год.
		Консультації – 18 год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання		Українська

II. Інформація про викладача

Викладач: Гринасюк Анастасія Русланівна, кандидат географічних наук

Контактна інформація викладача:

Телефон 0660892002

Електронна пошта: Hrynasiuk@eenu.edu.ua

Адреса викладання курсу: вул. Потапова, 9, корпус С, ВНУ імені Лесі Українки

Кафедра – туризму та готельного господарства

Факультет – географічний

III. Опис дисципліни

1. Анотація курсу

Як навчальна дисципліна «Географія спелеотуризму і спелеорекреації» вивчається студентами підготовки «Бакалавра» за освітньою програмою «Туризм» на другому курсі відповідно до стандартів підготовки фахівців спеціальності 242 «Туризм». Вивчення

дисципліни забезпечує засвоєння студентами базових знань, умінь та практичних навичок зі спелеологічного туризму направлених на виявлення спелеотуристичних ресурсів, створення туристичного продукту та його реалізації з найменшим впливом на довкілля.

2. Пререквізити і постреквізити дисципліни

Вивчення дисципліни передбачає попереднє засвоєння кредитів з теорії та практики: «Основи туризмознавства», «Самодіяльний туризм».

3. Мета і завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – дати студентам базові знання теорії і практики зі спелеології, спелеологічного туризму та спелеоорієнтування, формувати уміння і навички техніки безпечного відвідування печер, бережного ставлення та раціонального використання спелеотуристичних та спелеорекреаційних ресурсів природних підземних порожнин, уміння правильно прокладати екологічні стежки в умовах горизонтальних лабіринтових підземних порожнин, організовувати рекреаційну та еколого-просвітницьку діяльність засобами спелеоекотуризму.

Вивчення курсу спрямоване на формування у студентів наукових уявлень про печери та підземні спелеокомплекси України та світу. Основні завдання дисципліни: формування фахової компетентності в галузі спелеологічного туризму; поповнення знань із спелеорекреаційного природокористування, менеджменту спелеотуризму, географії спелеорекреації та спелеотуризму, засвоєння теоретичних основ організації і проведення підземних екотуристських маршрутів.

4. Результати навчання (компетентності).

У результаті вивчення дисципліни студенти мають здобути наступні практичні навички та уміння:

Загальні компетентності:

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;

ЗК 05. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

Фахові компетентності:

ФК 15. Знання та розуміння предметної області та розуміння специфіки професійної діяльності;

ФК 17. Здатність аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал територій;

ФК 19. Розуміння сучасних тенденцій і регіональних пріоритетів розвитку туризму в цілому та окремих його форм і видів;

ФК 23. Здатність забезпечувати безпеку туристів у звичайних та складних форс-мажорних обставинах.

Результати навчання:

РН 3. Визначати основні форми і види туризму, розуміти їх поділ;

РН 4. Пояснювати особливості організації рекреаційно-туристичного простору;

РН 5. Аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал територій.

5. Структура навчальної дисципліни.

Структура навчальної дисципліни для денної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	См. роб.	Консул.	*Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1. Основи спелеології						
Тема 1. Понятійно-термінологічний апарат спелеології	10	2	2	6	-	2
Тема 2. Комплектування спорядження спелеолога. Вимоги та безпека	11	2	2	6	1	4
Тема 3. В'язання вузлів та застосування техніки SRT у вертикальних печерах	10	2	2	6	-	2
Тема 4. Організація рятувальних робіт та надання першої медичної допомоги в умовах печер	13	2	2	8	1	2
Разом за модулем 1	44	8	8	26	2	10
Змістовий модуль 2. Карстові процеси та їх поширення						
Тема 5. Методика дослідження й опису природних печер	11	2	2	6	1	4
Тема 6. Аналіз закономірностей поширення карстових процесів та печер на території України. Підходи до районування карсту України	13	2	2	8	1	2
Тема 7. Класифікація унікальних і атрактивних різновидів вторинних відкладів у природних карстових печерах	15	2	4	8	1	4
Тема 8. Значення природних спелеокомплексів у краєзнавчих, освітніх та туристичних цілях.	15	2	2	10	1	2
Тема 9. Нормативно-правова база обліку, використання і охорони печер у країнах світу та в Україні	13	2	2	8	1	2
Разом за модулем 2	67	10	12	40	5	14
Змістовий модуль 3. Спелеорекреація						
Тема 10. Аналіз передумов та закономірностей поширення природних печер на географічній карті світу	13	2	2	8	1	2
Тема 11. Спелеорекреація, її основні завдання та функції	13	2	2	8	1	2
Тема 12. Використання печер світу в туристичних та рекреаційних цілях	13	2	2	8	1	2
Разом за модулем 3	35	6	6	24	3	6
ІНДЗ						10
Всього годин:	150	24	26	90	10	40

Структура навчальної дисципліни для заочної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	См. роб.	Консул.	*Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1. Основи спелеології						
Тема 1. Понятійно-термінологічний апарат спелеології	25	2	2	18	3	6
Тема 2. Комплектування спорядження спелеолога. Вимоги та безпека	25	2	2	18	3	6
Разом за модулем 1	50	4	4	36	6	12
Змістовий модуль 2. Рекреаційне використання печер						
Тема 3. Аналіз закономірностей поширення карстових процесів та печер на території	25	2	2	18	3	6

України. Підходи до районування карсту України						
Тема 4. Аналіз передумов та закономірностей поширення природних печер на географічній карті світу	25	2	2	18	3	6
Тема 5. Спелеорекреація, її основні завдання та функції	25	2	2	18	3	6
Тема 6. Використання печер світу в туристичних та рекреаційних цілях	25	2	2	18	3	6
Разом за модулем 2	50	8	8	72	12	24
ІНДЗ						4
Всього годин:	150	12	12	108	18	40

6. Завдання для самостійного опрацювання

	Тема	Кількість годин
1.	Понятійно-термінологічний апарат спелеології 1. Спелеологічні терміни та поняття. 2. Схема карстових процесів та їх умови. 3. Морфологія печер. Класифікація печер.	10
2.	Комплектування спорядження спелеолога. Вимоги та безпека 1. Класифікація спелеотуристичного спорядження. 2. Групове та індивідуальне спорядження спелеолога. 3. Вимоги до безпеки.	11
3.	В'язання вузлів та застосування техніки SRT у вертикальних печерах 1. Критерії, категорії та характеристика вузлів. 2. Види вузлів, способи зав'язування та їх застосування. 3. Застосування основ техніки SRT у вертикальних печерах	10
4.	Організація рятувальних робіт та надання першої медичної допомоги в умовах печер 1. Травми, що найбільше трапляються під час перебування ц підземних порожнинах. 2. Алгоритм дій рятувальника під час транспортування потерпілого. 3. Вимоги до упакування та укладання аптечки.	13
5.	Методика дослідження й опису природних печер 1. Фізико-географічний опис печер. 2. Морфометричні характеристики печер. 3. Геологічна характеристика печер. 4. Гідрологічна характеристика печер. 5. Аналіз доступності печер.	11
6.	Аналіз закономірностей поширення карстових процесів та печер на території України. Підходи до районування карсту України 1. Районування карсту в Україні. 2. Просторове поширення гіпсових та вапнякових печер 3. Печери України.	13
7.	Класифікація унікальних і атрактивних різновидів вторинних відкладів у природних карстових печерах	17
8.	Значення природних спелеокомплексів у краєзнавчих, освітніх та туристичних цілях. 1. Етичний кодекс спелеолога. 2. Раціональне спелеокористування.	15
9.	Нормативно-правова база обліку, використання і охорони печер у країнах світу та в Україні 1. Нормативно-правова база обліку, використання та охорони печер. Світовий досвід. 2. Охорона печер в Україні.	13
10.	Аналіз передумов та закономірностей поширення природних печер на географічній карті світу	13

11.	Спелеорекреація, її основні завдання та функції	13
12.	Використання печер світу в туристичних та рекреаційних цілях 1. Рекреаційне значення печер. 2. Медико-практичне значення печер. 3. Естетичне значення печер.	13
Всього годин		90

IV. Політика оцінювання

Оцінювання знань студентів з навчальних дисциплін здійснюється на основі результатів поточного контролю й модульного контролю знань.

Результати поточного контролю: оцінки за виконання і захист студентом практичних робіт; оцінка за виконання й захист ІНДЗ; оцінка за виконання самостійної роботи.

Поточний контроль (макс = 40 балів)												Модульний контроль/залік (макс = 60 балів)			Загальна кількість балів	
Модуль 1									Модуль 2			Модуль 3			100	
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2					Змістовий модуль 3			ІНДЗ	МКР 1	МКР 2		МКР 3
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	Т 11	Т 12	10	20	20		20
2	4	2	2	4	2	4	2	2	2	2	2					

Академічна доброчесність. Вимоги до академічної доброчесності визначаються „Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників ВНУ ім. Лесі Українки”, що розміщується на сайті університету за посиланням: <https://ra.eenu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/11/Polozhennya-Antyplagiat.pdf>.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Терміни здачі практичних робіт, ІНДЗ, самостійної роботи повідомляє викладач на перших аудиторних заняття з дисципліни або прописує на інтернет-платформі курсу. Перескладання завдань поточного контролю та модульного контролю при вивченні дисципліни «Географія спелеотуризму і спелеорекреації» узгоджується з політикою ЗВО.

V. Підсумковий контроль

Форма контролю – залік. В білеті 3 питання, кожне з яких оцінюється у 20 балів. За результатами підсумкового контролю від загальної суми балів, набраної студентом протягом семестру, віднімаються результати модульної контрольної роботи і додаються бали, набрані на екзамені. Переведення підсумкової семестрової оцінки, вираженої в балах, у оцінки за національною шкалою здійснюється відповідно до таблиці, уміщеної нижче.

На залік виносяться основні питання, типові та комплексні задачі, ситуації, завдання, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отримані знання і застосовувати їх під час розв’язання практичних задач.

Перелік питань до заліку

1. Становлення і розвиток Української спелеології.
2. Вітчизняні дослідники природних карстових печер.
3. Зарубіжні дослідники природних карстових печер.
4. Види печер за положенням у просторі.
5. Класифікація печер за генезисом.
6. Елементи морфології печер.

7. Індивідуальне та групове спорядження спелеолога та спелеотуриста.
  8. Характеристика спорядження спелеолога для опису й документації печер.
  9. Характеристика спорядження спелеолога для проведення рятувальних робіт.
  10. Основні вузли у техніці SRT у вертикальних печерах.
  11. Зони безпеки у печерах.
  12. Загальні положення пересування спелеотуриста по трасі SRT у вертикальних печерах.
  13. Вимоги до підготовки спелеорятувальника.
  14. Види аптечок в спелеотуризмі, їх призначення.
  15. Основні карстові печери на території України.
  16. Алгоритм опису й дослідження ново виявленої печери спелеотуристом.
  17. Характеристика доступності печер для їх вивчення та дослідження.
  18. Особливості орієнтування в печері спелеотуристу.
  19. Поняття спелеокомплекс. Поверхнева та підземна складові спелеокомплексів.
- Приклади спелеокомплексів.
20. Принципи раціонального спелеокористування. Види спелеокористування.
  21. Геологічне значення природних печер.
  22. Естетичне значення природних печер.
  23. Медико-практичне значення природних печер.
  24. Правила безпечного відвідування природних печер. Етичний кодекс печер.
  25. Нормативно-правова база обліку, використання і охорони печер у країнах світу та в Україні
  26. Найдовші печери світу. Географія та особливості підземних порожнин.
  27. Найглибші печери світу. Географія та особливості підземних порожнин.
  28. Морські печери світу. Райони їх поширення.
  29. Спелеологічне районування світу.
  30. Печери природно-заповідного фонду України.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 – 81	Добре
67 – 74	Задовільно
60 – 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Андрейчук В. Принципи охорони карстових територій / В. Андрейчук, П. Стефанов // Спелеологія і карстологія, №1. – Сімферополь. – 2008. – С. 54-59 с.
2. Бейдик О.О. Українсько-російський словник термінів і понять з географії туризму і рекреаційної географії. – К.: РВЦ «Київський університет», 1997. – 300 с.
3. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування. – К.: Видавничо-поліграфічний центр – Київський університет, 2001. – 395 с.
4. Ваш О. В. Рятувальні роботи у вертикальних печерах. За методикою Французької спелеологічної рятувальної служби / О. В. Ваш // Методичні рекомендації по проведенню занять. – Ужгород, 2009. – 42 с.
5. Дублянський В. Н. Карстовые пещеры Украины / В. Н. Дублягский, А. А. Ломаев. – К.: Наук. думка, 1980. – 180 с.

6. Евдокимов С. С. Спелеоснаряжение. Коллекция секции ВИВ / Издательская комиссия АСУ (Ассоциация спелеологов Урала) // Фотоальбом (часть 1). Пермь, 2009. – 61 с.
7. Климчук А. Б. Кадастр пещер Украины: методические материалы и перечень / А. Б. Климчук, Г. Н. Амеличев, В. Андраш, А. Н. Гребнев и др. – Симферополь: УИСК-УСА, 2007. – 75 с.
8. Колотуха О. В. Спортивні рекреаційно-туристські ресурси України. К.: Федерація спортивного туризму України, 2006. – 2008 с.
9. Курышкин А. Н. Техника в'язки узлов. Теория и практика. Семей. 2014. – 842 с.
10. Павловська Т. С. Геоморфологія: терміни й поняття (коментар) // Навчальний посібник. Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2009. –
11. Петлін В. М. Рекреаційно-туристичний потенціал карстових печер Поділля: монографія / В. М. Петлін, А. Б. Ховалко. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2014. – 212 с.
12. Пилипюк А. В. Практичні роботи з курсу «Географія спелеотуризму і спелеорекреації» (Навчально-методичний комплекс для студ. географ. ф-ту) / А. В. Пилипюк. – Кропивницький : ФОП, 2017. – 172 с.
13. Петриченко Т. В. Перша медична допомога: підручник / Т. В. Петриченко. – 4-е вид. – К.: ВСВ «Медицина», 2015. – 272 с.
14. Рогожников В. Я. Спелеотехника // Учебное пособие для работников школ, внешкольных учебно-воспитательных учреждений. Одесса: Областной центр туризма и краеведения учащейся молодежи, 1995. – 160 с.
15. Суховей Л. Н. Топографическая съемка пещер / Л. Н. Суховей, А. Д. Суховей // учебно-методическое пособие. – Одесса, 2002. – 40 с.
16. Терминология карста: материалы по геоморфологической терминологии / Д. А. Тимофеев, В. Н. Дублянский, Т. З. Кикнадзе; Отв. ред. С. С. Коржуев; АН СССР, Геоморфологическая комиссия Ин-т географии. – М.: Наука, 1991. – 259 с.
17. Турт Б. Руководство для спелеоспасателей / Бернард Турт, перевод с франц. К. Б. Серафимова // Франция, 2007. – 104 с.
18. Чередниченко Ф. Л. Спортивная спелеология. Техника SRT. Правила. / Ф. Л. Чередниченко, А. Ф. Чанышева, Э. В. Ваш // Федерация спортивной спелеологии Санкт-Петербурга. – Санкт-Петербург, 2013. – 61 с.
19. Шевчук О. В. До питання про методику морфологічного опису середовища природних та антропогенізованих печер / О. В. Шевчук // Географія та туризм: наук. зб. / Ред. кол.: Я. Б. Олійник (відп. ред.) та ін. – К.: Альтерпрес, 2012. - №24. – С. 176 – 185.